

JANKA GYÖRGY

Nyolcvan éve hunyt el Miklósy István hajdúdorogi püspök

1857. augusztus 22-én született a Zemplén megyei Rákóc községben (ma: Rakovec nad Ondavou, Szlovákia). Édesapja Miklósy Péter görögkatolikus kovácmester, édesanyja Plachitka Mária görögkatolikus háztartásbeli. Elemi iskoláit otthon, gimnáziumi tanulmányait az Ungvári Királyi Katolikus Gimnáziumban végezte. 1877-ben kitüntetéssel érettségizett. Teológiai tanulmányait 1877-ben Ungváron kezdte, és mint a munkácsi egyházmegye ösztöndíjasa 1883-ban Budapesten fejezte be. Pásztélyi Kovács János munkácsi püspök, mint abszolválts teológust, egyházmegyei fogalmazóvá és az Ungvári Görög Katolikus Kántor-tanítóképző tanárává nevezte ki, s ugyanő szentelte áldozópappá 1884. április 17-én. Tanársága mellett püspöke kinevezte a Papárvafi Intézet prefektusává is. 1888-ban püspöki titkári kinevezést kapott. 1890-ben XIII. Leó pápa pápai kápláni címmel tüntette ki, Pásztélyi püspök pedig a szentszéki ülnökök sorába iktatta. Firczak Gyula munkácsi püspök 1893 karácsonján pályázata és a kegyúri bemutató alapján sátoraljaújhelyi parókussá, 1894-ben pedig a hegyaljai kegyület esperesévé nevezte ki.

Sátoraljaújhelyben széles körű tevékenységet folytatott, bekapcsolódott a város, sőt Zemplén vármegye társadalmi életébe is. 1894 és 1913 között tagja volt a sátoraljaújhelyi városi közgyűlésnek és szakbizottságainak. Tagja volt a közegészségügyi bizottságnak, a kiseddóvó testületnek, 1906 és 1911 között a város pénzügyi bizottságának elnöke volt, ezt követően az építészeti bizottság tagja lett. 1907-ben Zemplén vármegye adóügyi bizottságának elnökévé választották, és e poszt segítségével sok szegény hívón tudott segíteni. A legnagyobb és leglátványosabb munkát mint az Erzsébet Kórház építészeti bizottságának választmányi elnöke végezte 1903 és 1905 között. Vezetésével két esztendő alatt sikerült a kórházat felépíteni, ahol ma is márványtábla hirdeti Miklósy István nevét és érdemeit.

Mindeközben 1895-ben felújította a templomot, melyet maga Firczak püspök szentelt fel, az 1897-es filoxérajárványt követően újratelepítette a parókia szőlőjét, 1898-ban elsőként vezette be a villanyt, 1907-ben teljesen átépítette mai formájára a parókiát. Terveket készítettett új iskola építésére.

1905-ben a vallás- és közoktatásügyi miniszter kinevezte a sárospataki állami tanítóképző intézet igazgatótanácsába, az uralkodói kegy pedig zempléni főesperességre emelte. 1907-ben a Ferenc József-rend lovagkeresztje kitüntetésben részesült. Elismerése egyre növekedett, rendszeresen beszédeket tartott főispáni beiktatásokon, ünnepeken, diszvacsorán, a fogadóbizottság oszlopos tagja volt miniszterelnöki, valamint miniszteri látogatások alkalmával. Az Országos Katolikus Szövetség meghívta a bécsi eucharisztikus kongresszus nemzetközi előkészítő bizottságába, s alelnökévé választották egykori alma matere, az Ungvári Királyi Katolikus Gimnázium alapítása háromszázadik évfordulóját előkészítő jubileumi bizottságnak.

Miklósy István választmányi tagja volt a Görög Szeretarsú Katolikus Magyarok Országos Bizottságának, mely 1898-ban alakult Budapesten, és részt vett 1900-ban a szervezet római záródoklatán. Miklósy támogatta a magyar görögkatolikus egyházmegye felállításának gondolatát, de tartózkodott a harsány hangnemtől, aláírásgyűjtésektől, a magyar liturgikus nyelv követelésétől. A megoldás kulcsát a munkácsi és eperjesi püspök kezében látta, hogy ők lelkipásztori okokra hivatkozva kérjék a Szentszéktől egy új görögkatolikus egyházmegye felállítását, ami a gyakorlatban úgyis magyar lesz. Végül is ez a mértéktartás és diplomatikus magatartás meghozta gyümölcsét. 1912. május 6-án I. Ferenc József király megalapította a Hajdúdorogi Egyházmegyet, amit Szent X. Piusz pápa 1912. június 8-án kibocsátott „Christifideles Graeci” kezdetű bullájával kanonizált. Az új egyházmegyébe a Szentszék 162 parókiát osztott be, liturgikus nyelvként a klasszikus görögöt rendelte el, metropolitául az esztergomi érseket állította, székesegyházként a hajdúdorogi templomot nevezte meg. A hajdúdorogi püspökségbe az 1910-es népszámlálás adatai alapján 183 757 magyar, 26 823 román, 1623 szlovák, 968 ruszin és 2509 egyéb anyanyelvű hívő került, akik közül 7829-en nem beszéltek magyarul. Ugyanakkor 120 747 magyar görögkatolikus hívő kívül maradt az egyházmegye határain. Ennek ellenére Oroszország, Szerbia és Románia diplomáciai lépéseket tett a Vatikánban az új egyházmegye ellen, úgyhogy már a visszavonás gondolata is felmerült. Különösen a román érseki tartomány püspökei, valamint a román politikai pártok és a sajtó tiltakozott hevesen a magyar püspökség ellen. A magyar kormány Tisza István miniszterelnök vezetésével nem zárkózott el a revízió gondolata elöl, de csakis a viszonyosság alapján: visszadják a tévedésből besorolt román többségű

egyházközségeket, ha helyettük megkapják a magyar többségüket. Ilyen alapon a román politikusok nem kérték az egyházközségek beosztásának revideálását. E bonyodalomnak jelentős része volt abban, hogy az 1912-ben felállított Hajdúdorogi Egyházmegye első püspökét Ferenc József csak 1913. április 21-én nevezte ki Miklósy István személyében. A kinevezést Szent X. Piusz pápa 1913. június 13-án prekonizálta (megerősítette a bíborosi testület ülésén).

A püspökszentelésre 1913. október 5-én került sor a hajdúdorogi székesegyházban. A fő szentelő Drohobeczy Gyula körösi görögkatolikus megyéspüspök volt, dr. Fischer-Colbrie Ágoston kassai megyéspüspök és dr. Lányi József tinnini c. püspök, nagyváradai kanonok társzentelők közreműködésével.

Az új püspök első nagy problémája a székhelykérdés eldöntése volt. Az alapító bulla Hajdúdorogot jelölte ki székhelyül, ám a város – mely élharcosa lett a magyar görögkatolikus ügynek – a kor viszonyaihoz képest nehezen megközelíthető, kulturális intézmények nélküli, infrastrukturálisan elmaradott volt. Az egykori anyaegyházmegyék minden támogatást megvontak a papoktól és gyermekeiktől, akik korábban az ősi intézményekben kedvezményesen tanulhattak, s az így kialakult helyzet azonnali megoldást sürgetett. Miklósy először Budapesten, majd Nagykárolyban akarta székhelyét ideiglenesen berendezni, végül mégis Debrecen mellett döntött, ahová 1913. október 15-én vonult be, s bérelt lakást magának és az aulának, amíg az állam nem teljesíti kötelezettségét az egyházmegye intézményeinek kiépítésében.

1914. február 23-án a püspökségen pokolgép robbant, amikor a püspök nevére címzett tizennyolc kilogrammos csomagot felbontották. Jaczkovics Mihály helynök, Slepkovszky János püspöki titkár és Csathó Sándor egyházmegyei ügyész a helyszínen meghaltak. Miklósy csodával határos módon menekült meg: néhány perccel azelőtt elhagyta a helyiséget. Később kiderült, hogy a bombát Ilja Catarau, eredeti nevén Katarov orosz-román kettős politikai ügynök készítette a magyar püspök likvidálására.

1914. szeptember 23-án Miklósy István Nyíregyházára költözött, ahol a görögkatolikus egyházközség bérpalotájában alakította ki lakását és a püspöki hivatalt, s döntéséről Rómát is értesítette.

Az első világháború tovább rontotta Miklósy és az egyházmegye helyzetét. A magyar kormány nem tudott eleget tenni az új egyházmegyével szembeni kötelezettségének, a román meg-

szállás alatt a püspököt Debrecenbe hurcolták, és kényszerítették, hogy lemondjon azon egyházközségekről, melyek el akarják hagyni egyházmegyéjét. A trianoni békediktátumot követően parókiáinak csaknem felét (72), híveinek egyharmadát (71 000) veszítette el.

Miklósy István 1914-ben ígéretet kapott az államtól Nyíregyházán állami tanítóképző intézet létesítésére görögkatolikus jelleggel, ahol görögkatolikus igazgató felügyelete alatt a görögkatolikus növendékek kántorképzésben is kötelezően részesültek volna. Miklósy közbenjárására indult meg 1921. szeptember elsejével Nyíregyházán a Királyi Katolikus Gimnázium is, ahol először kettő, később öt görögkatolikus tanár is működött.

A hattagú székeskáptalan kanonokjainak kinevezése három taggal 1914-ben kezdődött, de csak 1927-re egészült ki teljes létszámmra. 1915-ben az egyházmegye parókiáit öt főesperesi kerületre osztotta be. Nagy jelentőségű volt 1916. június 24-től a Gergely-naptár bevezetése a Hajdúdorogi Egyházmegyében (a keleti egyházak közül elsőként), hiszen sok feszültség származott a vegyes rítusú házasságokban és családokban, valamint a munkahelyeken abból, hogy a régi Julián-naptár szerint csaknem két héttel később voltak az ünnepek. 1918-ban kérelmet nyújtott be az Apostoli Szentszékhöz, hogy a Codex Iuris Canonici hatályát a Hajdúdorogi Egyházmegyére is terjeszse ki, mert hosszú idő óta a nyugati gyakorlat az irányadó. Róma 1925-ben tett eleget a kérésnek, 1918-ig visszamenő hatállyal. 1920-ban megjelentette a magyar nyelvű misekönyvet, melyben a kánoni rész ógörögül is szerepelt mind Aranyaszájú Szent János, mind Nagy Szent Bazil liturgiájában. 1925-ben magyar nyelvű evangéliumos könyvet nyomtatott ki, 1927-ben pedig a szerkönyvet adta ki magyarral. Ugyanebben az évben Egyházmegyei Énekrendező Bizottságot állított fel az egységes énekítés segítésére.

1921-ben megszervezte az elaggott papok, özvegyek és árvák ellátására a nyugdíjalapot, és ennek korszerű szabályzatot adott. Támogatta a hitbuzgalmi, egyesületi életet, s felkarolta az 1921-ben létrejött Magyar Görög Katolikus Országos Szövetsége (MAGOSZ) céljait a

görögkatolikus egység megteremtése, az öntudat mélyítése és az érdekek védelme ügyében.

A két világháború közötti korszakban három tényező nehezítette főpásztori tevékenységét: a hívek szegénysége, társadalmi elmaradottsága; a közvélemény nem tartotta a görögkatolikusokat magyaroknak, noha kilencvenhét százalékuk az volt; valamint Miklósy legitimitista, királpárti magatartása, melyet Klebelsberg kultuszminiszterrel, Gömbös Gyula miniszterelnökkel, sőt Horthy Miklós kormányzóval szemben is éreztetett. Mindegyik tényezőnek nagy szerepe volt abban, hogy a magyar kormány se püspöki palotát, se kanonoki lakásokat, se papnevelő intézetet nem épített, illetve bocsátott a magyar görögkatolikus egyházmegye rendelkezésére. Pusztán a gazdasági helyzet nem magyarozat az állami kötelezettségvállalás elmaradására, hiszen a magyar állam éppen Klebelsberg Kunó hathatós közbenjárására Szegeden 1927 és 1930 között püspöki palotát és szemináriumot épített a Dóm körül a csanádi püspök számára. Ugyan Klebelsberg kultuszminiszter megpróbálta Miklósyt rávenni, hogy küldje papnövendékeit Szegedre tanulni, de erre a görög püspök nem volt hajlandó, hiszen a kispapok nagyon messze kerültek volna az egyházmegye híveitől, papjaitól és székhelyétől is. Az egyházmegye papnövendékei így 1912 és 1920 között Ungváron, 1920 és 1928 között Esztergomban, 1928 és 1938 között a budapesti Központi Szemináriumban tanultak. Mindezek hatására Miklósy István püspök visszahúzódóvá vált püspökségének utolsó évtizedére, amihez hozzájárult egészségének gyengülése is.

1937. október 29-én halt meg Nyíregyházán. Az első szívroham után felvette a szentségeket, a második roham már végzett vele. Temetését Papp Antal c. érsek, miskolci apostoli kormányzó végezte százhuszonhárom pap jelenlétében. A nagy pompával megtartott temetésen a koporsót az a hintó vitte, mely II. Rákóczi Ferenc hamvait szállította 1906-ban a kassai dómba. Jellemző, hogy a kormány egy államtitkárral képviseltette magát, római katolikus püspökök közül senki sem volt jelen. Előbb a nyíregyházi temetőben diszkrét helyen, innen exhumálás után, 1953-ban a nyíregyházi templomban, majd 1979-ben a máriapócsi bazilika altemplomában helyezték örök nyugalomra. Váratlan halála miatt végrendelet nélkül távozott az élők sorából, így 210 000 pengőre rúgó vagyonának az érvényes törvények szerint csak egyharmadát kaphatta meg egyházmegyéje. Huszonhat éves püspöksége alatt hat új parókiát létesített, százhét papot szentelt, és száznegyvenegy ifjút vett fel papnövendéknek.